

Follo tingrett

Postboks 64, 1401 Ski

Kontoradresse: Vestveien 22, 1400 Ski

Til

Barne- og likestillingsdepartementet

Hørings svar – Forslag til ny barnevernlov.

Innledning

Follo tingrett vil med dette avgi høringsuttalelse til ny barnevernlov. Det vises i tillegg til vårt brev av 25. april 2019 til departementet som vedlegges høringsuttalelsen.

Lovens oppbygning

Follo tingrett bemerker innledningsvis at vi mener den form lovforslaget har med tanke på kapitelinndeling er svært fornuftig og letter tilgangen til den enkelte bestemmer fremfor å ha en fortløpende nummerering av paragrafene. Loven fremstår også oppbygget på en måte som gjør at dens innhold er lettere tilgjengelig for brukerne.

Lovfesting av samtaleprosess for domstolene.

Vi mener det er viktig at barnevernloven fremhever at barnets behov skal settes i fokus og øke vekten på forebygging og tidlig innsats slik at bruk av tvangstiltak søkes redusert. Etter vårt syn bør fokuset på samarbeidsrelasjonene mellom barnevern og familie også avspeiles gjennom muligheten til å finne omforente løsninger i både fylkesnemndene og domstolene. For fylkesnemndene er det foreslått at samtaleprosess lovfestes, mens en tilvarende ordning gjennom mekling ikke er foreslått for domstolene. I en rekke saker gjennomføres likevel saksforberedende møter eller rettsmeklinger med en oppnevnt sakkyndig med tanke på å finne de beste løsninger for det enkelte barn. I flere tilfeller gir dette løsninger ved at partene inngår avtaler om tiltakspakker som skal settes inn i hjemmet eller at det lages avtaler om samvær. Ved å behandle saker på denne måten vil også domstolene kunne bidra til økt forståelse for partenes synspunkter og bidrar til løsninger som ikke oppleves som opprivende, nedbrytende og tvang.

Barns partsrettigheter

Follo tingrett er enig i departementets vurdering av når barn selv skal ha partsrettigheter i barnevernsaker.

Omsorgsovertagelse

Departementet foreslår i § 5-7 ikke at barneverntjenesten kan vedta opphevelse av en omsorgsovertagelse. I begrunnelsen for å ikke følge barnevernlovutvalgets innstilling vises det til at «et vedtak om å oppheve omsorgsovertagelse har stor betydning for barnet og foreldrene og vil bero på krevende vurderinger, også i saker der partene er enige.» Vi kan se at det kan være et behov for å skjerme avgjørelsen fra ytre press som media og andre aktører, men mener barneverntjenesten likevel bør få muligheten til selv å oppheve en omsorgsovertagelse. Det er vår erfaring at i de tilfeller barneverntjenesten i forbindelse med et saksanlegg endrer syn på omsorgsovertagelsen og går inn for å oppheve et vedtak så er det foretatt veloverveide vurderinger av barnets behov. Ved at barneverntjenesten får kompetanse til å oppheve et vedtak, kan det i større grad gjennomføres samtaleprosess i fylkesnemnda

eller saksforberedende møter i retten hvor det inngås avtaler knyttet til omsorgsovertakelsen. I dag vil domstolene måtte avsi dom dersom en omsorgsovertagelse skal oppheves. Selv om denne kan gjøres kort om partene er enige, vil det likevel være en belastning for foreldrene og barna å gjennomgå en rettslig behandling. Det bør derfor åpnes for at barneverntjenesten kan oppheve vedtak om omsorgsovertagelse på samme måte som de kan oppheve akuttvedtak, som er definert som en midlertidig omsorgsovertagelse.

Samvær

Follo tingrett er enig med departementet og utvalget at barn og søsken til et barn under offentlig omsorg som har hatt et etablert familieliv, skal gis rett til samvær. Etter vårt syn vil dette være i samsvar med barnets rettigheter til et fortsatt familieliv.

Det fremgår av høringsnotatet at spørsmålet om det foreligger et «etablert familieliv» må vurderes konkret. I de tilfeller kriteriet ikke er oppfylt, legger vi til grunn at fylkesnemnda kan avvise saken, gjennom en avgjørelse fattet av nemndsleder alene. Dersom en begjæring om samvær avvises som følge av manglende «tilknytning», kan fylkesnemndas beslutning bringes inn for tingretten. Vi antar at det som følge av utvidelsen av personkretsen som kan ha rett til samvær, vil kunne komme flere saker fremover der avvisningsspørsmål bringes inn for retten. I retten vil saken måtte behandles med meddommere og muntlige forhandlinger med mindre det er samtykket i skriftlig behandling. Problemstillingen knyttet til overprøving av fylkesnemndas avvisning av en samværs sak ble behandlet av Høyesterett i Rt 2011 side 1601. Det er der klarlagt at retten må settes med meddommere etter tvisteloven § 36-2.

Departementet bes vurdere om domstolen i slike saker kan avgjøre spørsmålet ved kjennelse og av fagdommer alene. Det vises til at denne problemstillingen er tatt opp av særdomstolutvalget i NOU 2017:8. Den samme problemstillingen om rettens saksbehandling vil gjøre seg gjeldende ved krav om tilbakeføring av barn som tidligere er vurdert å ha en tilknytning til fosterhjemmet, jf barnevernloven 5-7 første ledd andre punktum.

Det vil etter vårt syn oppstå en del prosessuelle spørsmål i de tilfellene søsken begjærer overprøving av fylkesnemndas vedtak om samvær. Det er allerede i dag en rekke samværs saker hvor det er utfordringer å behandle saken som følge av at en av foreldrene har begrenset innsyn i sakens dokumenter. I flere av disse sakene opplever retten at bevis som kan være nødvendige for å forstå barnets behov, ligger i den andre forelderens sak som man ikke har innsyn i. Departementets forslag om å foreta en konkret vurdering av partsbildet i den enkelte sak vil derfor ikke lette behandlingen av samværs sakene i tingretten, så lenge spørsmålet om samvær skal gis en samlet vurdering jf Rt 2004 side 1300 og partene i samværs spørsmålet har ulik tilgang til og innsynsrett i sakens dokumenter. Det er videre vår oppfatning at antall overprøvingssaker vil øke som følge av dette og at barnet kan dras inn i flere rettslige prosesser dersom ikke samvær for alle samværsberettigede avgjøres samlet. Alle samværsberettigede må derfor etter vårt syn gjøres til part i samme samværs sak og med samme rett til innsyn.

Det er foreslått en utvidet «karenstid» for å kunne kreve samværsfastsettelsen endret. Vi er enige i at fristen for å kreve endringer økes fra ett til to år. Dette vil etter vår oppfatning skape mer ro for barna som er plassert i fosterhjem og de vil slippe å bli regelmessig involvert i nye rettslige prosesser. Follo tingrett vil likevel påpeke at det fremgår av § 7-2 siste ledd at det kan kreves ny sak om det har skjedd «*vesentlige endringer i barnets eller partens situasjon*». I den grad dette påberopes slik at barneverntjenesten må sende saken til fylkesnemnda, vil man igjen få den samme prosessuelle utfordring som nevnt over knyttet til at domstolene må behandle fylkesnemndas avvisningsvedtak i hovedforhandling.

Høring av barn

Follo tingrett deler departementets syn på at barn bør høres av avgjørelsesorganet og at dette angis som den foretrukne ordningen i forslaget § 14-13.

Det bør imidlertid fremheves at dette også bør være utgangspunktet i forbindelse med rettslig overprøving i domstolene. Follo tingrett har i ca 2 år tilbudt barn å snakke med dommeren, fagkyndig og alminnelig meddommer, i forkant av barnevernsaker. Det er vår oppfatning at de barna som har fått dette tilbudet har ønsket å snakke med retten og at saken blir bedre opplyst. Barna er også tilbudt å treffe dommeren før samtalen og få en omvisning i lokalene der samtalen/hovedforhandlingen skal finne sted.

Follo tingrett reiser også spørsmålet om fylkesnemnda/domstolene kan unnlate å innhente uttalelser fra barna i saker som undergis en forenklet behandling, jf. problemstillingene nevnt ovenfor. Det vises til HR-2016-2314-U og 19-078205SIV-HRET berammet i Høyesterett 12.11.2019.

Ski, 26. juli 2019

Rune Nordby
Tingrettsdommer

Kari Willoughby
Tingrettsdommer

Vedlegg 1

Barne- og likestillingsdepartementet
Barnevernavdelingen

Behandlingen av barnevernsaker i domstolene.

Det vises til tidligere samtale med utredningsleder Halvorsen i barnevernavdelingen knyttet til utarbeidelsen av ny barnevernlov.

Innledning

Follo tingrett henvender seg til departementet knyttet til hvilke saksbehandlingsregler som bør gjelde for domstolene ved behandlingen av barnevernssaker. Dette gjelder særlig om saksbehandlingsreglene i barnevernlovens kapittel 7 skal gjelde for domstolene, alternativt anvendelsesområdet for tvisteloven kapittel 9.

Særdomstolutvalget

Barnevernlovutvalget hadde et mandat som var avgrenset mot saksbehandlingsreglene for fylkesnemnda. Dette skulle i stedet vurderes av Særdomstolutvalget, jf NOU 2016:6 side 26 første spalte.

Særdomstolutvalget avga sin utredning i NOU 2017:8. Særdomstolutvalget foreslo som kjent at kompetansen til å treffe vedtak etter barnevernloven kapittel 4 ble flyttet fra fylkesnemndene til tingrettene. Regjeringen har senere besluttet at fylkesnemndene skal opprettholdes som det forvaltningsorgan som treffer vedtak om omsorgsovertagelse og andre tvangstiltak etter barnevernloven.

Særdomstolutvalget gjennomgikk saksbehandlingsreglene i barnevernloven kapittel 7 med tanke på at tingretten skulle behandle sakene som førsteinstans. Utvalget foreslo i kap 24 at barnevernloven § § 7-5 og 7-14 (ny § 7-15) skulle gis anvendelse etter at tingretten overtok kompetansen til å fatte avgjørelser etter barnevernloven.

Det fremgår etter utvalgets forslag til § 7-5 (på side 223) at retten i enkelte tilfeller avgjøres av fagdommer alene. Avgjørelsesgrunnlaget er etter bvl § 7-15 (nåværende § 7-14) (side 225) *munlig behandling i hovedforhandling eller ankeforhandling, skriftlig behandling eller en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling.*

Ved overprøving av fylkesnemndenes vedtak i tingretten behandles saken i dag etter tvisteloven kapittel 36. Dette innebærer at domstolen skal avgjøre søksmålet ved dom og at retten skal settes med fagdommer, fagkyndig og alminnelig meddommer, jf tvisteloven § 36-4.

Dersom forslaget til ny barnevernlov § 7-5 gjøres gjeldende for tingrettene, selv om fylkesnemndene opprettholdes som avgjørelsesorgan, vil det medføre at enkelte saker kan behandles med fagdommer alene. Tingrettens mulighet til å behandle en sak med kun fagdommer vil særlig være aktuell ved behandling av enkelte akuttvedtak, situasjoner der partene nedlegger likelydende påstander f.eks. om tilbakeføring av et barn, samt der fylkesnemnda har avvist en sak.

Hvis utvalgets forslag til ny barnevernlov § 7-15 gjøres gjeldende for domstolene, ville retten

kunne treffe sin avgjørelse etter en skriftlig behandling eller som en kombinasjon av skriftlig og muntlig behandling. Valg av behandlingsform ville da bero på fagdommers vurdering uavhengig av samtykke fra partene. En slik behandlingsform kunne være hensiktsmessig både i de tilfeller som er nevnt over, men også der det dreier seg om et gjentakende søksmål om tilbakeføring eller justering av samvær i strid med barnets beste.

Forholdet til tvisteloven kapittel 9

Domstolene har i tvisteloven § 9-9 (2) en mulighet til å behandle saker skriftlig med partenes samtykke. Innføringen av barnevernloven § 7-15 vil utvide domstolenes mulighet til å velge denne behandlingsformen ved at dette ikke vil kreve partenes samtykke.

I tillegg åpner tvisteloven § 9-8 (1) for å avgjøre saker uten rettsmøte, men det er uklart hvorvidt denne bestemmelsen kan anvendes for saker som behandles etter tvisteloven kap 36. Det foreligger tre rettsavgjørelser som berører dette spørsmålet, jf HR-2011-2269-A (note 43 til 47), HR-2018-356-U (note 12 og 13) og LB-2018-4724.

I sistnevnte avgjørelse vurderte lagmannsretten anvendelsesområdet til tvisteloven §9-8, men avgjorde saken på det grunnlag av at tingretten ikke var lovlig satt. Lagmannsretten uttalte imidlertid at *Lovgivers forutsetning om at tvisteloven § 9-8 ikke kommer til anvendelse ved prøving av administrative tvangsvedtak, kunne med fordel vært lovregulert.»*

Tingrettens avgjørelse er således ikke i noen av avgjørelsene nevnt over opphevet på grunn av at det er benyttet en forenklet behandlingsform, men på grunn av at rettens sammensetning var i strid med tvisteloven §36-4. Det er derfor, som lagmannsretten påpeker, et behov for en klargjøring fra lovgiver om domstolene kan benytte en forenklet avgjørelsesform ved overprøving av barnevernsaker.

Avgjørelsesform

Det er i utredningen også redegjort grundig for hvilken avgjørelsesform retten skulle benytte i forhold til behandlingsform, krav til begrunnelse og ankeadgang. (pkt 18. 7 .2).

Særdomstolutvalget foreslo at overprøving av akuttvedtak ble avgjort ved kjennelse.

Ved å endre avgjørelsesform ville det innebære en betydelig forenkling av behandlingen i tingretten og sakene vil kunne behandles raskere om all skriftlig dokumentasjon samtidig inngikk i rettens avgjørelsesgrunnlag. Fylkesnemndene behandler i dag klagesaker over akuttvedtak på 3 timer, mens tingretten benytter to dager til rettsmøte og domskrivning.

Overordnede hensyn

Hensynet til barnets beste er et overordnet mål ved behandling av saker etter barneloven og barnevernloven. Ved å åpne for at tingretten kan behandle saker skriftlig uten rettsmøte, og i enkelte tilfeller av fagdommer alene, så vil en rekke barn kunne skånes for de gjentakende og vedvarende konfliktsituasjonene som oppstår mellom foreldre og barneverntjenesten i alle barnevernsaker. Dette vil slik vi ser det være enda viktigere dersom barn ned til 12 år skal få partsrettigheter i barnevernsaker.

Foreldrenes rettsikkerhet ivaretas gjennom ankeadgangen og ved at reglene har et begrenset anvendelsesområde. Dette hensyn ble også vurdert av Særdomstolutvalget da de foreslo saksbehandlingsreglene for tingretten og videreføringen av samtykkebestemmelsen for anke til lagmannsretten. Det tillegges at domstolene uansett behandlingsform og sammensetning vil måtte foreta en full prøving av saken etter tvisteloven kap 36.

Oppsummering

Idet det er besluttet at fylkesnemndene fremdeles skal behandle barnevernssakene som første instans, ser vi med bekymring på at ikke saksbehandlingsreglene foreslått av Særdomstolutvalget tas inn i den revisjon som foregår av barnevernloven og gjøres gjeldene for tingretten.

All den tid Særdomstolutvalget foreslo at tingrettene som første instans fikk den samme kompetanse som fylkesnemnda til å behandle saker forenklet, fremstår det å være liten sammenheng i regelverket at tingretten ikke skal ha den samme kompetansen i andre instans. Departementet bes vurdere om forslag til ny barnevernloven § 7-5 og § 7-15 også skal gjelde ved behandlingen i tingretten alternativt at det klargjøres at tvisteloven § 9-8 kan anvendes i disse sakene.

Departementet bes også vurdere om akuttvedtak og enkelte andre tvangsvedtak bør avgjøres ved kjennelse.

Rune Nordby
Tingrettsdommer/Nestleder

Kari Willoughby
Tingrettsdommer